

Garlawajyň gaýy / powestiň dowamy

Category: Kitapcy, Powestler, Sözler

написано kitapcy | 21 январа, 2025

Garlawajyň gaýy / powestiň dowamy ***

Ýeke ogluň derdi-awusy Paşaguly aganyň ýekeje ýüregine sygmaýan, götertmeýän bolarly. Şo-ol derdinip gidip otyr. Özem bir gezek «Ugurly!» diýse, iki gezek «Batyr!» diýip ýüzlenýär. Näme hakda – howadyr toprak barada, it-guşdur ağaçlar hakda... söz açsa-da, gürrüňiniň soňy ýene Batyra gelip gutarýar.

Käte-de, «A-how, bu neressäň dälilikden dek düýn açylan, entek bekişmedik beýnisine agram salýan bolaýmaýyn?» diýen pikir bilen, bir dymýaram-da, soňrak ýene başlaýar.

Adam üçin onuň öz başyna düşen betbagtçylykdan uly betbagtçylyk dünýäde ýok, öz derdinden agyr derdem ýok.

– Wah-h-h, sen maňa ogul bolmaly ekeni-i-iň! – diýip, Paşaguly aga birdenem uludan ah urdy. – Iň bolmanda, ölmän-ä galjak ekeniň. Wah, tohum tükendi, tohum!!!

Onuň bokurdakdan ýa gursakdanam däl-de, süňňüniň bir ýerlerinden syzylyp çykan bu sese Ugurly tisginip gitdi. Ol näme diýýänini, näme üçin diýýäninem bilmän, çalt-çalt:

– Bolýa, bolýa... – diýip, gaýtalaberdi.

Ugurlyny gorkuzanyny aňan Paşaguly aga bu ýagdaýy ýumşatmaga çalyşdy:

– Aý, sen şu dükürdik-dükürdikligiň bilen bolubersene, oglum... Wiý, inim!

– Aý, zyýany ýok, agam! Oglum diýibersene!

– «Ogul!» diýmek üçin, meniň azajyk herrelmäm gerek, girrelmäm gerek, eýemsirän bolmam gerek. Senem oňa çydamarsyň...

– Çydaryn, agam!

– Onda, «agam» diýme-dä, samsyk...

– Äý, senem «samsyk» diýme-dä.

– Men diýdimmi? Ýok, men başga zat diýjek boldum-da, edil agzymdan alaýdyň... Howwa! Diňle, oglum! Sen o nemekäň, Bally

Kaşaň seni eýerläp münendir. Indem häzir, birden barmaňy goýsaň ýa-da açylanyňy bildirseň, ol bar güjüginä üstüne küşgürer. Iň gowusy, häzirlikçe, öňki bolşuň ýaly bolubergin, oglum! Olara seniň däliligiň gerekdir. Sagalanyňy biläýseler, ýoguňa ýanarlar. Olaryň ordasyna bir goşulan adam soň öz erkine ýa öz ajalyňa sypýan däldir. Emma, senden welin olar entek arkaýyn, sen bir neme-dä olar üçin... Şoň üçinem, bildiräýmegin, bildiräýmegin! Dälije göle bolan bol-da, geziber! Bar, oglum! Hudaý gorasyn...

Bally Kaşaň mejmäniň üstündäki salkymdan başam barmak ýaly üzümi ýolup aldy-da:

– Ugryş, mäh-mäh! – diýip gygyrdy. Ugurly ylgap gelenden, Bally üzümi oňa tarap oklap goýberdi. Ugurly üzümi eli bilenem däl-de, ýüzugruna, agzy bilen gapyp aldy. Ballyň myhmanlary gülüp hezil etdiler. Ugurly bolsa, ýassyga ýaplanyp ýatan Bally Kaşaňyň aýaklarynyň ýanynda it oturyşyny edip oturyberdi. Bally Kaşaň «Tur-aýt!» diýip, bir aýagyny galdyrandanam, Ugurly it kimin çyňsap hem waňkyryp çykyp gitdi.

Bally Kaşaň uludan bir güldi:

– A...a...a...a-a-a!

Eşek aňňyran ýaly boldy.

– Äl, onyň-a edil artys edäýmeli eken-aý! – diýip, myhmanlaryň biri gülküden ýaşaran gözlerini süpürse, beýleki biri:

– Eýlekiden bir habarly dälmi şonyň? – diýip, iňkisli sorady.

– Äý, oňa eýleki nämä gerek? Şonsuzam, Alla tarapyn onuň keýpi mydama tutgun, ökjesi ýere degenok. Awda-zatda dagy towşany kowalap tutýar-a...

– Sen bir şo haramdan datmadyň gerek?! – diýip, Paşaguly aga-da birki gezek müňkürlenip sorady.

– Äý, meň-ä, öň nämä edip-nämä goýanym ýadyma düşenok...

– Weý, ony bilme kyn däl-ä. Häzirler çekesiň gelýämi?

– Eger-eger... Ysyny alsamam, ýüregim bulanýar.

– Hä, onda bolýa... Ýöne, dadaýmagyn, dadaýmagyn, dadaýmagyn! Bir gezejik datdygyň – gutardygyňdyr, soň yza ýol ýokdur, oglum... Saglygyň keýpindenem gowy keýp ýokdur. Özem – mugt! Allaň beren arassa, mugt, şeýle uzak keýpini eliňden alyp, şeýtan oň ýerine, hapa, gymmat, baş-on minutlyjak amanat keýpi sokjak bolar. Şonda, oýundanam eliňi uzadaýmagyn, uzadaýmagyn! Soň eliňi yzyna çekip bilmersiň... Ýogsa-da, sen nähili, sepiňi bildireňok gerek?

– Bilenoklar öýdýän. Ýöne şo ýarak itleri menden gorkmasyny goýdy, deňinden geçsem, hyrlap, topuljak bolup dur.

– Srygyň...

– Ýanymda!

– Onda, ýüzüne seredýänsiň. Itiň ýüzüne seretseň, gahary gelýändir ýa-da gözüňden seň ýagdaýyňy aňýandyr. Görmedik bol-da geçiber öňküleriň ýaly!

Ugurlynyň indi sag adamyň gözi bilen görülen zatlar hakdaky gürrüňleri Paşaguly agany has-da haýykdyrды. Ol daşyndan şunça synlasa-da, zat bilmeýän eken.

Ugurly indi ýek-tük gyz-gelniňem özüni Ballynyňkydyr Züleýhanyňka «ýumşa» ýollap ugranyny aýdanda, Paşaguly aga tas däliräpdi:

– Wah, elime berseler bir pilimýody! Şu, girsem bir çetinden...

– Paşaguly aga edil okopdan çykan ýaly, ör-boýuna galdy. – Tü-tü-tü, ta-ta-ta... juw-juw-juw... tark-tark! Me saňa, Bally, me saňa, Züleýha, me saňa, aždarha!

Ugurla indi Paşaguly agany köşeşdirmek iş boldy.

Ugurly şunça ýeserlik satyp, näçe dälilige salsa-da, onuň bu aýylganç howludaky «abraýy», nämüçindir, gün geldikçe pese gaçyp barýan ýaly. Ynha, bu günem Bally Kaşan oňa paýys sögdi, wah, özüne sögülse. Ugurly beýle ölüp-direljegem däl welin... ejesine sögdüler. Rüstem öküz ony ýene ýençdi, ýarak köpek bolsa Ugurlynyň tas aýagyndan alypды. Ýa şu zatlary Ugurly duýmandyr ozal...

Illeriň, görüp otursaň, öý-ojagy, şo ojakda-da «Nirä barýaň, bidöwlet?!» diýip arlap oturan kakasy, «Ajygaýdyňmy, balam?» diýip pyşyrdap oturan ejesi bolýan eken. Hany olar?

«Seniň, inim, ýolbars ýaly kakaň, akmaýa dek ejeň bardy, ikisem ir gitdi, gaty ir gitdi... – diýip, öňräk Paşaguly aga bir gepinde aýdypdy. – Ikisine-de, günäsini it götersin welin, agaň sebäpkär boldy. o-da soň jaýyňyzy satdy-da, şo pullaryň gutaran ýerine çenli çekip-çekibem, öldi. Gerre diýlen zat, inim, anha, şeýdip goýulýa...».

Öň bilinmän-duýulman ýörülen zatlaryň bary birden üstüne çozup, näçe ýyldan bäri ýarym ukuda ýatan ýaş beýnem sorkuldap-jygylsap, Ugurlynyň ýene aňkasyny aşyryp barýarlar.

Ol bu zatlara çydaman, günde bir gezek Paşaguly aganyň ýanyna gelende, aglaýjak-aglaýjak bolýar.

– Men-ä bir däliräp açylan, häziрем kelläm aýlanyp dur... Saňa akyl bermäge bolsa, hiç çakym ýok, atam! Ýöne menem käte pikir edýän, kän pikir edýän... Iň soňda-da, seniň şo «Ta-ta-ta, tü-tü-tü... tüw-tarkyňdan» gowusy ýok bolaýmasyn diýen pikire gelýän. Nähili, dogrymy şunym?

– Äý, onyň-a bir... Bolanok!

– Nämüçin bolanok?

– Menem seňki ýaly, käte bir däliräp alýan. Şonda aýdaýýandyryn-da. Senem ony... Bulary beýdip alyp bolmaz.

Ugurly ýalt edip, gapa bakdy.

– Näme, oglum?

– Äý, hiç-le... Gapyň öňünden bir zat geçen ýaly boldy, saglap.

– Gulagyň şaňlandyr. Bally Kaşaň gözleýändir seni... Ýaňyja näme diýip otyrdym-aý?

– «Alyp bolmaz» diýdiň.

Paşaguly aga birsalym böwrüni diňläp oturdy:

– Howwa-a... Bu gidip barşyna, Bally Kaşaňyň elinde kän pullar üýşer. Haram pullar! Eýýäm üýşendirem... Haram puluňam etmejek, etdirmejek işi ýok... Iň möhüm orun-ýerlerem şolarda bolar, gerek bolsa, suw ýaly ýaragam... Paşagulyň-a bular gowuz ýerine urdy, obanam. Emma, olar muň bilen oňaýmaz. Olar iň soňunda, ýurdy ýykarlar. Bu gün şularyň baş manadyna satylyp, olary görmezlige salýan, «Eý, sen-eý, gowuja bolgun-eý!» diýip

syropy goýberýän adamlar, ertir olaryň öňünde sazanaklaşyp, sandyraklaşyp, aman diläp durarlar... Şuňa adamlar neneň düşünenoklarka? Ýok, muny beýdib-ä goýup bolmaz. Muny hökman Ýaşula ýetirmeli, oglum!

Daşarda ýene bir hysyrdymy-pysyrdymy, eşidilen ýaly boldy. Bu gezek muny ikisem eşidip, ikisem diňşirgendi. Soň Ugurly böküp turup, gapyny serpip goýberdi. Şonda, bir ýerlerden gaýyp gelen iki sany garlawajyň jibirdeşip, Paşaguly aganyň ýarysy ýykylan jaýynyň üstünde perwaz urup ýörşüni gördüler. Geçen ýyllyk gurup giden höwürtgelerini gözleýärmä-nämemi... Tapylmadyk bolarly, garlawaçlar jibrine-jibrine, gözden ýitdiler.

– Ýene-de ýaz geläýd-ow! – diýip, Paşaguly aga uludan demini aldy. – Dün-öňňinki güpür-tapyr, apy-tupanam garlawajyň gaýy bolmaly-da onda... Öz-ä bir, dynnym ýaljak guş welin, gör-ä, ediberşini! – diýip, ol gürrüňi garlawaja tarap sowjak boldy, birdenem: – Batyr doglanda-da... – diýdi-de, dymdy.

...Ýazyň yzy jyzyrdawuk tomsa ýazdy. Günlerde bir gün Bally Kaşanyň derwezesi yňranjyrap açyldy-da, ýagy süpürilmedik, täzeje «Jip» keýerilip howla girdi. Edil şo gün Paşaguly agada derwezesini jygyldadyp ýapdy-da, ýegdekläp, nirädir bir ýere rowana boldy.

Kyýamatlyk atasyny gaty küýsän Ugurly bir gün gelse, Paşaguly aga derwezeden girilen ýerde ýüzin düşüp, süýnüp ýatyr. Ugurlynyň ýüregi ýarylan ýaly gygyryp, silterlemesine ol diňe çalaja iňňildi bilen jogap berdi. Ugurly ony süýrekläp, öýe salanda, Paşaguly aga elhenç yzadanmy ýa-da öz öýüniň mährem ysyndanmy, birden huşuna geldi, gözlerini giňden açyp, töweregine seretdi. Şonda Ugurlyny tanadymy ýa-da ony Batyrdyr öýtdümi, ysgynsyz ses bilen:

– Meni elleme, meni gozgama, oglum... Maňa ýagşylyk etjek bolsaň, gozgama! – diýip, ýalbardy-da, ýene özünden gitdi. Ugurly nätjegini bilmän, elewräp durka, birden, obanyň içinden ülpüldäp geçýän Aşyr dogtor ýadyna düşdi. Eňdi.

Oba lukmany onuň bulam-bujar gürrüňini, çakylygyny, soňra-da öz böwrüni diňläp, birsalym oturdy. Çagyrylýan ýer-ä bir Taňrygargan, ýykylan öý, çagyryanam – Hudaý uran bir däli ýigdekçe...

Paşaguly aganyň Bally Kaşan bilen gyr ýagylygynam Aşyr dogtor gowy bilýär. Bally Kaşana-da Aşyryň özüniňem käte işjagazynyň düşäýmejigi bar... Garaz, kyn-da!

Ýene-de, öz lukmançylyk borjy ýadyna düşendir-dä, Aşyr dogtor gaşyny çytybrak:

– Bolýa, bolýa, barýan! – diýdi.

...Lukmanyň ýapgydyr sargylaryndan, däri-dermanlaryndan, sanjymalaryndan soň, meýmiräpmi-usurgapmy, uka giden Paşaguly aga, gije ýarymdan ötensoň, ýene Batyry idäp ugrady:

– Batyr jan, olar köplük, sen ýeke... Olaryň hemme zady – kazy bilen müftüsem, goragçysy bilen soragçysam, arkasam-döşem... hemme zady bar... Seniň hiç kimiň ýokdur, Batyr jan... Oglum... Sen gaç-da, başyňy gutar! Mähriban... eziz... Ikimiz bile bolmasak, bular alýa bizi... Batyr jan!!!

– Hä?! – diýip, Ugurly aglap goýberdi.

Paşaguly aga ýalpa gözünü açdy, ol Ugurlyny tanajak bolýan ýaly, onuň ýüzüne uzak wagtlap seretdi. Soňam, düşnükli, aýyl-saýyl edip:

– Ugurly! Oglum! – diýdi. – Hol ýorganlaň arasynda bir tilpunjyk bardyr, şony sen al! Batyrdan sypyp galan ýeke-täk neme şol... Şoň gapdalynda-da bir ýerde pul bardyr... Ü-hü, üh-hü...

– Paşaguly aganyň erniniň bir gapdalynda gan göründi. – Sen gaç, oglum... Ü-hü-hü-hü... Batyr jan... Batyr, gaç...

Paşaguly aga ýene-de uka, öz ömründäki iň agyr, iň süýji, iň soňky ukusyna gitdi.

Paşaguly aganyň kyrkynda, bir çetde ýygrylyp, ýere seredip oturan Ugurly başyny galdyranda, kyýamatlyk atasynyň birden tapylan ýegeni Atduşyň «Ýeri, sen bu ýerde näme işleýäň?» diýen manyda, özüne ýigrenç bilen bakýan nazaryna uçrady. Şeýdilmände-de, Ugurlyny indi bu howluda saklajak zat ýok.

Märeke sowlansoň, Ugurly ýerinden turdy-da, üst-başyny kakşdyryp, gapdalynda ýatan syrygynam ýatdan çykaryp, göni... Bally Kaşaňlara tarap ugrady. Ol ýoldan yzyna gaýdyp, syrygyna aldy welin, onuň entek üst-başyny kakşdyryp duranyňy, syrygyny ga:ldyranyň-a hijem görmedik oba adamlarynyň özüne geň galyp seredişýänleriniem gördi. Şo duran ýerinde-de, syrygyna atlanyp, çapyp gitdi.

Ýylanyň gözünü gören serçe janawaryň pysyr-pysyr edip, onuň edil agzyna barşy ýaly, Ugurlam ýene Ballynyň hinine bardy. Paşaguly aga «Gaç!» diýip, şunça sarganam bolsa, etmedi. Ýene-de Bally Kaşaňyň «ýumuş» oglany hem-de «ýuwuş» oglany /«Jipi« ýuwmaly!/ bolup geziberdi. Öň känbir agram görüp, ýadamadyk beýni bolsa bu aýylganç howlynyň içindäki-daşyndaky bolýan zatlaryň, ondan daşaryk uzap gidýän hem oňa gelip gutarýan gözilmez ýollaryň baryny nebsewürlik bilen özüne siňdirip dur, siňdirip dur.

Bir gün agşam, Ugurly nobatdaky «ýumuşdan» gaýdyp gelip, Ballynyň derwezesini ýaňybir kakjak bolanda, içerden Paşaguly aganyň ýegeni Atduş zompa çykaýdy. Bu pete-petlikden az-kem aljyran Atduş ýegen, başga näme diýjegini bilmän, «Hi-hi-hi!» etdi. «He-he-he!» edip, Ugurlam däli gülküjigine tutdy. Atduş «Näme, görneňok-la-how?» diýdi-de, garaňkyda sumat boldy. Başga bir gün bolsa, Ugurly bir bahana bilen Paşaguly aganyň howlusyna baranda, içerde, Atduş ýegeniň daşynda meý-mes bolşup oturan öz köne «müşderilerini» gördi. «Bular Paşaguly agany gabrynda-da arkaýyn ýatyrjak däller-ow!» diýip, ol ýigrenç bilen pikir etdi.

...Şol günleriň birinde-de, «Arjanowy aýrypdyrlar!» diýlen gürrüň Ugurlynyň gulagyna degdi. Arjanowyň etrapda iň ketde hukuk goraýjydygynam ol şo gürrüňden bildi. «Ýerine-de, paýtagtdan bir ýaş ýigidi getirib-ä goýanmyşlar».

Wagt diýlen Hökmürowan, gör, neneňsi äpet-äpet ärleri, gör, niçiksi beýik-beýik haramzadalary öz emrine boýun etdi. Biz oňa boýun bolman, kimmişdik?!

Täze eýýam, täze heňnam, Ýurt başyna täze Baştutan geldi.

«Gül ýaly... Bal ýaly... Güllä-güllük! Hezillik!» diýlen jadyly, neşeli sözlerden meýmiräp, irkiljiräp oturan ýurt birden ukudan açylan ýaly, silkinip gitdi.

Öň terslin-oňlyn, egri-gyşyk, başly-barat, başaşak goýlan zatlaryň köpüsi ýerli-ýerini tapyp ugrady.

Semizlikden ýaña gözleri ýumlup, gulaklary ýitip giden Bally Kaşan bu gezek ahmal galdy.

Kazylaryň, prokurorlaryň, hukuk goraýjylaryň köpüsi ýyldyrym çaltlygynda çalşylyp ugrady.

Bally Kaşan munda-da äwmedi. «Äý, indiki geljekleriňem agzy bardyr-a, bokurdagy deşikdir-ä!» diýdi.

Birdenem...

– Adamlar! Neşe belasynyň garşysyna barymyz, agzybirlik bilen aýaga galmasak, göreşmesek bolmaz!

Täze Ýurt baştutanynyň bu sözleri Bally Kaşanlar üçin tomsuň günü gök gürlän ýaly boldy.

Şu çaka çenli muny şeýle batyrgaý, şeýle aç-açan aýdyp bilen adam bolmandy.

Işigaýdan Bally Kaşan munda-da hiç zat aňmady. «O nähili? Şunça ýyllap «Bizde ýok!» diýlip gelnem zadyň, ýok zadyň garşysyna bular nähili göreşjekkä?». Ol ätiýaçdan, oňa-muňa, etrapdyr welaýata aýlanyp, tanyş-biliş, dost-ýarlaryny barlaşdyryp gaýtdy. Göräýmäge, barysy, bar zat ýerli-ýerinde. «Äý, diýerler-de, goýarlar. Öňem şeýdilýärdi, ýene şeýderler». Kän wagt geçmänem, onuň örän uly diýip ýören tanyşlarynyň biri ýüzüni garaňka tutup, reňňi-roýy gan-petsiz, eginleri pogonsyz, ýönekeý eşikde Ballynyňka geldi:

– A-how, Bally, «Türkmeni dürtmeseň – duýmaz» edip oturma-da, öz gara başyň gamyny iý, ýogsam, seniň öz kokunyňy iýýäler basym...

Bally Kaşan hasanaklap, derhal aýaga galdy. Emma, galaňda, nirä gitjek? Bu malu-mülk, bu agyr döwlet bilen görünmän-bilinmän, birden göterilip bolýarmy? Şu günde-ertede täze «ýükem» geljek. Ol «ýüki» garşylap-ugratmasa, Ballyň kokunyňy, anha, şonda iýerler. Asmana uçaý sen...

Emma...

Içine-daşyna näçe pullar siňen bu köşgi-eýwany, eýsem, kime goýjak? Şärikdeşiň Züleyhany, ähli öten-geçene, giren-çykana şaýat – Rüstem öküzi, iň bärkisi, Ugurly dälini nätjek? Däli bolsa-da, depek bolsa-da, yzynda artykmaç şaýat nämä gerek? Onuň däli-depekligine seretmezler, aýtdyrarlar. Rüstem öküziňem içine bir depende, bilbil ýaly saýradarlar. Gerek bolsa, gapyňdaky itiňe çenli gürledip, şaýat edinäýsin şular...

...Ertesi ir säherden, bu howla, dogrudanam, bir alamat aralaşdy. Ilki bilen-ä, derwezäniň agzynda irkiljiräp duran Rüstem öküziň edil burnunyň öň ýanyndan bir garlawaç gaýdyrylyp geçdi-de, howla sümdi. Ýerden ýörän jandar bolsa, Rüstem öküz ony nätmelidigini bilýär welin, asmandaka alajy bolmansoň, diňe «Hüşt... hüşt... häýt!» diýmek bilen oňaydy. Garlawaç höwürte gurnara bir amatly ýer peýläp ýören bolarly. Ýöne ol munda kän eglenmedi. Rüstem öküziň öňünden ýene bir gezek okkesdirme geçdi-de, gaýyp boldy. Rüstem öküz bu gezek «Hüşt!» diýmäge-de ýetişmedi.

Onuň yz ýanyndan, Bally Kaşanyň gezelenç seýline goýberilen aw iti Laýka gürüm-jürüm boldy. Nirä gitse-de, «Laýka-a!» diýlenden, seňkildäp geläýýädi welin, gelenok, ynha...

Howluda daňylgy duran ýarak köpegem, daşardan maşyn sesini eşidip, haýbat bilen üýrjek boldy-da, birdenem, adam üsgüren ýaly, «Kühhä-kühhä» edip, üsgürüp ugrady.

Bally Kaşan maşyn sesine atylyp çykdy. Görse, «hatarly kerweni» gelipdir.

Bally «ýükli» maşyny howla salandan, «yük» getirenleri assyrynlyk bilen soraga tutdy. Ýollar gowumy? Hiç hili üýtgeşiklik ýokmy? Ýolda-yzda dartyşyp-çekişen, münkürlük eden bolmadymy? Maşyny barlanlarynda nähili, öňküler ýaly göwünli-göwünsizmi ýa... Ýok, bar zat öňki-öňkülik ýaly-la!

Onda-da, nämedir bir zat Ballynyň böwrüne sanjy bolup dur. Göwnüne bolmasa, kimdir biri gulagyna «Ynanma, ynanma, ynanma!» diýip pyşyrdap oturan ýaly.

Ullakan yük maşyny howla girip, Bally Kaşan ikiýana zowzuldap

ugran wagty, bilniksizje ýitirim bolan Ugurly az ýöräp – köp ýöräp, iki ýoluň aýyrdyna geldi. Sagdaky ýol-a etrap merkezine, çepdäkem hol garagörnümdäki belent gonamçylyga baryp gutarýar.

Paşaguly aga bilen geçen gys şu ýerde maşyndan düşüp, soň öwlüýä tarap pyýadalap gidişleri Ugurlynyň göz önüne geldi. Ol «atyň» başyny çepe burdy.

...O wagt, üstüne akja gardan, ýukajyk kepen atynan mazarlar, göýä, üşeyän ýaly ýa-da kimdir birinden, nämedir bir zatdan gorkýan ýaly, bir-birine gyslyşypjyk ýatyrdylar. Indi bolsa, ýazyň ýyly demi süňklerine ornan ýaly, birhili ýazylypdyrlar... Ugurlynyň ejesiniň şo gys gününde, akmaýa çöken ýaly bolup oturan gubrunyň üstüne-de o görgülä dirikä nesip etmedik ýaşyl begres ýapylypdyr.

Hanha-da Batyr! Onuň gubrunyň başujundaky daşa siňdirilen suratyny uzagrakdan synlasaň, Batyr öz mazaryndan kellesini göterip, garagolja gözlerini ýyldyradyp oturan ýaly duýulýar. Batyryňam, ondan daşrakdyru-ýakynrakda ýatan mazarlaryňam başuç daşynda kileň «1970...» ýa-da «1971...» diýip başlanýan ýagzylar dur. Aglaba, Ugurlynyň deň-duşlary. Edil Paşaguly aganyň 1923-nji ýylda doglup, 1941-de-de urşa giren deň-duşlary ýaly...

A-how, oglanlar, bu nätdigiňiz boldy?! Beýdip, palaç ýaly pürrelän kim sizi? Ýa şeýdip, azapdan dyndyk edip ýatyşyňyzmy indi? Yzyňyzda ganlar aglap galanlaryň halyndan, heý, habaryňyz barmy siziň?!

Ugurly «atyň» başyny yza öwürdi. Etrap merkezine ýetibem, heniz ýeke gezek görmedik-girmedik jaýynyň salgysyny almak üçin, aýak çekdi. Yzyndan has-haslap gelýän pyýada ýüzlendi: – Agam, bi milisäň jaýy nirräkdedir?

Ugurly, ýaňky pyýada pyňkyrar öýdýärdi welin, ýok, pyňkymady, gaýtam «Mundan beýläk gidersiň, ondanam – eýläk!» diýip, anyk, düşnükli salgy berdi.

Emma, ýaňky pyýadanyň diýýän ýerinde bir däl-de, iküç sany howly, iküç sanam derweze bar eken. Ugurly bularyň haýsyna girjegini bilmän, biriniň önünde aýak çekdi-de, yzyna garanjaklady. Görse, hälki salgy beren pyýada meňzeş ýene bir

pyýada hasanaklap gelýär. Geň ýeri, Ugurly entek zat soramanka, ýaňky pyýada bir eliniň başam barmagyny gapdal ýatyryp, Ugurlynyň deňindäki derwezä tarap ümledi-de, ýoluň o ýüzüne geçdi. Ugurly syrygyny derwezäniň daş ýüzünde, bir agajyň aşagynda duwlady-da, howla, ondanam aňryk – iki gat jaýa girdi. Girendenem, bir papakly ýigit onuň al-petinden aldy:

– Nirä?

– Başlygyň ýanyna, weý?! – diýip, Ugurly geňirgendi. – Iň ulusynyň ýanyna! – diýibem, sözünü has bekitdi.

Nobatçy ýigit onuň sal-sal eşiklerini, ýalaňaç aýaklaryny boýdan-başa synlady-da:

– Men şol – başlyk! – diýdi. – Aýdyber, näme?

Ugurlam öz gezeginde ony mazaly bir synlady-da:

– Täzesimi? – diýip sorady.

– Howwa, iň täzesi!

– Onda... sen meniň Bally daýymy tanaýaňmy?

– Howwa... tanaýan. Bol-how, aýt basymrak! Bärde kän durmak bolanok.

– Şoňka täze ýük geldi. Häzir howlusynda dur. Alplar obasy, Gahrymanlar köçesi, altmyş altynjy jaý... Özem zatlaryny ýygnaşdyryp ýör. Uçara bile dem bar, maňa «Jipi» ýuwup goý, men ertir irden bir ýere gitmeli» diýdi.

Nobatçy bu dälipisint ýigdekçäni basymrak ugratmak üçin, öňündäki depdere howul-hara bir zat belleşdirdi-de:

– Bolanymy? – diýdi.

– Howwa... Haçan barýaňyz?

– Sen gidiber arkaýyn! Bararys, bararys... – diýip, nobatçy öňünde duran gara telefona ýapyşdy. Ugurlynyňam öz telefonjygy ýadyna düşdi. Ol goltugyndan telefonjygyny çykardy-da, «jüýk» etdirip, düwmejegini basdy:

– Şo tilpunyň nomuryny maňa-da aýt-la, başlyk?!

Onuň elindäki telefony çaga oýnawajydyr öýden nobatçy ýylgyrdy-da, kellesine gelen sanlary aýdyşdyryp goýberdi.

– Bolýa, sagja bol, başlyk! Ýöne barsaňyz, meni hökman tapyň! Maňa Ugurly diýýäler. Ugurly Alpam diýäýäler... Men hemme zady görkezerin.

Ugurly iki gat jaýdan çykyp barýarka, pete-pet gelen sypaýy geýnülü, goltugy sanaçly ýaş ýigidiň deňinden oýturaklap geçdi-de, derwezä tarap ýumlugdy.

Ol ýaş ýigidi gören nobatçy bolsa, oturan ýerinden zöwwe turup, dim-dik boldy-da, sag elini papagynyň etegine ýetirdi: – Ýoldaş Mämetşaýew! Men etrap içeri işler bölüminiň nobatçysy seržant Keljäýew! Siz ýokkaňyz, hiç hili hadysa, hiç hili täzelik bolmady. Hemme zat gülala-güllük!

Nobatçynyň bar gorkusy – başlyk ýaňky dälini görendir, indem «Bi bärde entäp ýörenler näme?» diýip gygyrar öýdýärdi. Emma, başlyk hiç zat diýmän, diňe başyny atdy-da, öz kabinetine tarap geçip gitdi.

Nobatçy içinden «Hudaý sowdy, hernä!» diýip, ýeňillik bilen dem aldy.

Ugurly daş çykansoň, syrygyny goýan ýerinden tapmady. Şondanam möňňürip, Bally daýysynyň gaşyna gaýtdy.

Bally Kaşaňyň howlusynda bolsa geň-taňlyklar dowam edýärdi. Öýlänara bir seretseler, ýük maşynyň iki tekeri birden boşap, pyssaryp ýatyr.

Bu artykmaç kellağyrylary birýüzli edip, Bally Kaşaň öz myhmanlary bilen ýaňybir şagal mesligine başlanda, daşarda gopan ýakymsyz erkek agysy onuň ganyndan garynja ýörän ýaly etdi. Ol myhmanlarynam unudyp, daşaryk ylgady. Görse, derweze tarapdan ulili bilen möňňürip, Ugurly gelýär.

– Näm boldy, nämä zörledýäň?

– Atymy ogurlodylo-o-o-r...

– Häý, atyň başyňy iýsin seniň... Ýit, ýok bol!

Ugurly şol möňňürip barşyna, öz höwürtgelijine sümdi.

Ballynyň şu günki irginsiz, düşnüksiz howsaladan, agyr-agyr pikirlerden, sebäpsiz gorkudan ýaňa gysylyp-gysylyp bir gysym suwa dönen ýüregi, ýaňky zorruldydan soň, henizem ýerine gelmän, bogazynyň aşak ýanynda bir ýerde tars-tars urýardy.

Ýamaşgan myhmanlaryň ýanyna baransoň, olara syr bildirmezlik üçin, Bally ýene şol köneje emeline tutdy: hem iýdi, hem

gürledi, hem güldi.

Şol aralykda-da onuň öý telefony yzly-yzyna, howsalaly jyrlady. Bally trubkany galdyryp, «Alýo!» diýenden, «guk-guk-guk» boldy. Bally Kaşan ýerinde oturyp-oturmanka, ýaňky telefon, ýene jyrlady. Bu gezek aňyrdan bir aýal sesi «Allo...» diýdi-de, yzy ýene «guk-guga» ýazdy. Kimkä bi işini tükeden? Züleýhaň sesine-hä meňzemedi.

Züleýha, Züleýha... Şu gezek şu ýüküň günäsi-sogaby, girdeji-çykdaýjysy Züleýhanyň boýnuna atylaýsa, näderkä? Erbet pikir däl-ow şol! Görgüli, köpden bäri obada birinji bolmagyň, Ballyň sarkyndysyny däl-de, «gaýmak» ýalamagyň arzuwynda. Arwuzyna ýetsin-dä bir gezejik. Barybir, sen indi hiç zada ýetişmeýäň, Bally! Bu «yük» seniň nesibäň däl, Bally! Gaçmaga ýetişseň, zor boldugyň, Bally!

Bally Kaşan jübülerini sermeläp, el telefonyny gözledi. Soňam, telefonly pikirini goýbolsun edip, Rüstemi çagyrdy:

– Eý, öküz, bar, o dälä aýt. Züleýhany çagyrsyn! Dek häzir...

Ýogyn ardynjyrama Balla öýde myhman barlygyny ýatlatdy. Ol ýene ha-ha-haýlap ugrady. Düşnüksiz gülküdir gürrüňiň arasynda Bally «yüküň» edil öňküleri ýaly kabul edilip, gürleşilişi ýalam tölenjekdigini düşnükli edip ýaňzydanson, häliden bäri bir-biriniň ýüzüne soragly seredişip oturan myhmanlar az-kem ynjalldylar. Ortadaky hantagtanyň üstünde kiçiräjik heýkel ýaly hekgerip duran suwçilimiň közi täzededen köräp, lykyrdysy ýygylaşyp, tüssesi goýalyp ugrady.

...Ilkagşamyň ümüş-tamşynda, derwezäniň öňünde sortduryp, kä köçä seredip, kä yeňsesine diňşirgenip duran Rüstem öküz, hol gaýradan çalt-çalt ýöräp gelyän pyýadany saýgaryp, hüşerildi. Pyýada onuň deňrägine geliberende, ädimini gowşadyp, birdenem sägindi-de, Rüstemiň ýüzüne seretmän:

– Hojaýynyňa aýt, ertir ablawa boljakdyr! – diýip, pyşyrdady-da, ýöräberjek ýaly edip, ýene kürtdürdi: – O däliňizem-ä polisiýa baryp gaýdypdyr...

Pyýada alagaraňka garyşyp, gözden ýitdi.

Azarlap, eňkamy giden, içinden Balla-da, myhmanlara-da, Ugurla-da, ýaňky gelip-geçene-de sögünip duran Rüstem öküz içeri girmäge-de ýaltanyp, duran yerinden Bally Kaşana jaň

etdi:

– Hojaýyn, daş çyksana, bir zad-a boljak diýýä...

Bally Kaşañ el telefonyny bada-bat öçürip, böküp turdy.

Şu aralykda bir ýerden tapylyp, ýaňyja gapynyň bosagasynyň agzynda süýnen Laýka, içerden düňk-düňki eşidip, hasanaklap galdam welin, ýetişmedi, batly açylan gapy onuň kellesine jarkyldap degdi. Laýka waňkyryp gaçdy.

– Häýt, seniňem bir... – diýip, Bally Kaşañ salpygulagyň yzyndan sögündi. – Näme, senem indi gapy diňleýänçi goýdularmy?!

Rüstem öküzi «0... o... o... u... u... u...» edip durşuna, öz düşünmedik zadyny düşündirjek boldy:

– Bir-ä gelip-gitdi... «bylaw» boljak» diýdi.

– Näme?

– Äý, şeý diýýä-dä, «bylaw» diýýä-dä, «hojaýynyňa aýt» diýýä... Rüstem öküziň bu haňk-huňkunyň manysy, gulagyna gögeýin giren ýaly, kellesini silkeläp duran Bally Kaşañyň aňyna soňurrak ýetdi:

– Nä-ä-me-e?!

Ýakasyndan ebşitläp tutulan Rüstem öküziň dilem tutuldy:

– Ho... ho... ho... men-ä... o... dälem...

– Näme diýýäň?

– Ugurly dälem... polisiýa barypdyr diýýä...

Bu habar Ballyny has-da guduzlatdy, ol Rüstem öküzi öňküsindenem beterräk silterledi:

– Şo däli haramzada gelensoň, şu taýdan diri çykaýmasyn, eşitdiňmi? Ýöne soňrak, gijiräk, düşündiňmi?

Daşardan maşynyň signaly eşidildi.

Ugurly baryp, «Züleýha!» diýenden, edil öňden garaşyp oturan ýaly, içerden biri omzap-müňzäp daşaryk çykdy. Pah, seniň «Züleýha» bolayşyňy! Aýal lybasyna giren öküz gassaby ýaly, gözleri ýekegapanyňky ýaly, boýun diýeniň ýitip gidipdir... Emma, muňa seretmezden, «Bally daýym çagyrýa!» diýlenden, Züleýha keýik ýaly böküp, içeri girdi-de, derrewem çykyp, «Toýotasyna» atlandy. Ugurla «Mün!» – zadam diýmän, etek alty

– ýeň ýedi, tozan turzup gaýdyberdi. Ugurlynyň «aty» oňkudanam täze, o-da onsoň jylawy ýazdyryp, ras basdy gamça.

Bally Kaşaňyň derwezesiniň öňünde Ugurlynyň aty ürkdi, özem gorkdy. Öňler Ugurly aňyrdan at çapdyryp, «Aç, aç!» diýip gygyryp gelenden, Rüstem öküz dereçäni açardy-da, Ugurly deňinden geçip-geçmänkä, ýeňsesine bir şappygy sugşurmaga çalşardy, bu onuň «gapy hakydy».

Emma, bu gezek dereçe açylmady. Rüstem öküzem ýerinden butnaman, iki elini bykynyna urup, «hos-hos-hos» edip dur.

– Rüstem! Gelmedimi ol? – diýip, howludan Ballynyň haýkylygy eşidildi. Beh, Züleýha entegem...

Rüstem öküz ýene birsalym «hossuldap» durdy-da, dereçäni açyp, Ugurla «Gir!»diýen yşaraty etdi. Ugurly uly howatyr bilen, Öküziň deňinden geçip, howla girdi.

Züleýhanyň maşyny eýýäm howluda dur.

Bular başga kime garaşýarkalar?

Bally Kaşaň-a Ugurlynyň ýüzüne-de seretmän, jaýyna girip gitdi. Ugurlam öz ýatyp-turýanja hütdüğine tarap ýöneldi. «Sen gaç-da, başyňy gutar, oglum...». Ugurly diňşirgenip, aýak çekdi-de, ýeňsesine gaňryldy. Görse, Rüstem öküz henizem iki elini bykynyna urup, onuň zyzndan seredip dur.

Ugurly yşygy ýakman, öz hütdügininiň ýeke-täk penjiresinden seredip, kän oturdy. «Başlyg-a gelmäni goýbolsun edäýdi öýdýän?» Ugurly telefonjygyny ýagta tutup, düwmejigini basdy. Jüýk-de ýok, jyk-da... «Be-e, gelmese, nätmeli?».

«Sen gaç, oglum...».

«Bulary taşlap, nirä gaçjak? Hany, akyljygym, pikir et!».

Ugurlynyň bir ýyl içinde eýýäm öz ýaşı bilen deňeçerleşen akly aldygyna işläp, oňa her minutda bir ýol salgy berýärdi. Ýöne, hiç birem bolanok.

Adamyň akly öz ýaşyndan birazajyk öňde gitse, gowy... Şu howlyny, bu Ballyny garawullap ýatanyň bilen, bularyň hatda külüni asmana sowranyň bilenem iş bitmejekdigine düşünmek üçin, ýigrimi ýaşyndaky ýigide, iň bolmanda, ýigrimi baş ýaşly akyl gerek.

Içerde Ugurly urunýar, daşarda – Bally. Ugurly hütdüğine syganok, Ballam – köşgi-saraýyna.

Ugurla-da, Balla-da şunça «Gaç!» diýilýär welin, ýa ynananoklar, ýa nirä gaçjagyny bilenoklar ýa-da hersi ilki gaçmany namys bilýär, garaz, ikisem gaçaýanok.

Bally ýerzeminine bir girdi-de, esli salym eglendi. Soň çykyp, «Jipe» bir zatlar ýükledi. Maşynyň gapylaryny ýapybam, daşyndan birlaý aýlanyp çykdy-da, öýe girip gitdi.

Ugurlynyň gulagyna daşardan maşyn tozmozynyň jygyldysy eşidilen ýaly boldy. Gowuja diňşirgense, tormozyň jygyldysy däl-de, itiň çyňsamasyňa çalymdaş. Howluda hiç kim görnenok.

Ugurly ýuwaşlyk bilen daş çykdy, çyňsama ýene gaýtalandy, ýöne görüňän ýerde it-ä ýok. Bu sesiň ýerzemin tarapdan gelyänini çak eden Ugurly şoňa tarap ugrady. Ýerzemininiň gapysyny çekende, onuň gulpsuzlygyna geň galdy. Ol ýerzemine girip, yzyndan gapyny berk ýapdy-da, çyrany ýakdy. Görse, edil öň ýanynda gözlerini balkyldadyp, Laýka dur. Ol Ugurlynyň aýaklaryna gysmyljyrap, ýene çalaja çyňsady. Ugurly aşak oturandanam, salpy gulaklaryny onuň dulugyna sürtäp, ellerini, ýüz-gözünü ýalaşdyryp ugrady.

Laýka Ugurlynyň ýadyna goşany saldy. Ol bada-bat turup, goşanyň asylgy durýan ýerine seretdi. Goşa ýerinde ýok.

Ýerzemininiň içem, doňuz giren ýaly, agdar-düňder, her zat bir ýerde pytraşyp ýatyr.

Laýka ýerinden galdy-da, birdenem zatlaryň üstünden böküp, bir ýere sumat boldy, soňragam çyňsap, Ugurlyny çagyrdy. Ugurly onuň sesini yzarlap barsa, bir burçda, akyr-ukurlaryň arasyndan goşanyň nili somalyp dur. Ol emäý bilen goşany sogrup alyp, omrup gördi. Goşanyň iki gözüne-de ol sürülgi dur.

Laýka-da ýene Ugurlynyň aýaklaryna süýkenip, çyňsap, boýnuna böküp ugrady. Samsyk, awa gidiljekdir öýdýä şu wagt...

Ugurly goşany egninden asyp, gapynyň agzyna bardy-da, çyrany öçürdi. Şol wagtam daşardan agyr ädigiň gorsuldysy, soňam «Eý, e-eý, nirede sen-eý?» diýen ses eşidildi.

Ugurly ýuwaşlyk bilen gapyny gaýtadan kiltledi, garaňkyda, Laýkany görmese-de, oňa tarap barmagyny çommaldyp, «Çüş-ş» etdi.

Ädikler gorsuldap, yzlygyna geçdi. Soňragam, daşyň üstüne

demir oklanan ýaly, bir zat alaşakyrdy bolup ýere gaçdy. Birdenem, Ballynyň:

– Tap! Ýere girenem bolsa, täp häzir! – diýen sesi geldi. – Hununy sorajak barmy onuň menden başga...

Rüstem öküziň ädikleriniň gors-gorsy bir ýakynlaşyp – bir daşlaşyp, ahyrsoňam ümsüm boldy, derwezäniň yňranjyrap açylyp-ýapylan sesi eşidildi. «Eý, eý, e-eý?».

Ugurly garaňkyda Laýka ýüzlenip, «Laýka, sen gal! Laýka, ýat!» diýip buýurdy-da, kildi ýazdyryp, ýuwaşlyk bilen daş çykdy. Gülki-galmagalyň çogup çykýan jaýyna tarap bukdaklap barşyna, ol bir demre бүdredi, eglip seretse, tirsek boýly maşyn açary. Ugurly goşany egninden sypyrdy.

Gapynyň açylanyny, Ugurlynyň gireninem birbada hiç kim aňşyrmady. Törde keserip ýatan hünňigara myhmanam ilki Ugurlyny däl-de, özlerine tarap gezelip duran goşany gördi. Ol diňe ýatan ýerinden elini gapa tarap uzadaýdy.

Şol wagt, garşysynda oturan Züleýha bir kagyzy uzadyp duran Bally Kaşaňyňam kagyzy eli howada doňup galdy. Züleýha-da, goşany görenden, çaşdy.

– Bally daýy, galdyr eliňi! Eýlekiler, sizem!

«Men aýtmadymmy?!» diýip, Bally Kaşaňyň içinden biri igendi. Bally Kaşaň bir eli bilen ýüzüni penalap, gyssanjyna gygyrды:

– E-eý, dur! Taşla tüpeňi... Sen däli däl-eý... Oýun etme, Ugryş! Muň üçin, bilýäňmi, näçe ýyl berýäler... Ýegen! Gowuja bol! Ugra şu ýerden!

– He-he-he! Meň hatym bar, ýaş-şuli... Al bäräk açarlary!

– Maşynyňmy?

– Jaýyň, howlyň açarlaryny! Bol basym! – Ugurly goşanyň bir gulagyny şarkyldadyp, arkan gaýtardy.

– Olar nemede ahyryn, Ugryş, Rüstem ökүzd-ä... Häzir çagyraýyn, ýa özüň çagyraý, ýegen...

– Ballyş, seret, birinji ok-a şo çilimiň kellesinden, ikinjem – seniň öz kelläňden... Okla bäräk açarlary! Indi gaýtalaman!

Bally ýene «Ugryş...» diýenden, bir gümpüldi gopdy-da, ortadaky suwçilimiň tüsseläp duran kellejigi çym-pytrak boldy.

«Tüssesiz bomba» bilen edenini edip ýören pyýadalaryň bary, ýekeje goşanyň önünde ýüzin ýatdylar. Ýaňybir huşuna gelip

ugran Züleyha bolsa, suwçilimiň bir tikejigi maňlaýyna şaplap degenden «Hiýh!» etdi-de, ymykly özünden gitdi.

Goşada ýene bir okuň galanyny Bally Kaşan gowy bilýärdi. Şonuň üçinem, ol indi gürlejek bolmady-da, ýüzin ýatan ýerinden, kiteliniň jübüsini dörüp, bir düzüm açary çykardy, ýüzüni galdyrmanam, açarlary Ugurla tarap oklap goýberdi. Bu däli ýigidiň niýetini ol entek aňyp bilenok...

Bularyň oturan jaýynyň gapysyny gulplap, daşyndanam hälki daýaw açary keseligine gysdyran Ugurly, seresap ätläp, goşany öňe gezäp, daş çykdy, hiç kim ýoklugyna göz ýetirip, derwezänem gulplady-da, ýoluň o ýüzündäki gyrymsylygyň arasynda ýüzin düşüp, Ballyň howlusyny garawullady ýatyberdi. Bar zat ýerbe-ýer, goşa gapdalynda, Bally Kaşan gulp astynda... Ä birden täze başlyk sözünde durmasa näme? Eý, akylym... Bulary indi bu ýerden diri sypdyryb-a bolmaz... «Dogry!» diýip, Paşaguly aga pyşyrdady.

Emma, Ugurly bir zady – özündäki ýaly telefonyň Bally Kaşanda onusynyň, onda-da iň gowusynyň bardygyny, ýany telefonly Rüstem öküziňem daşarda bir ýerlerde gorsuldap ýörenligini ýatdan çykardy.

«Bararys!» diýenler geljek bolsa – gelerçe boldy. Geläýenok birem.

Goňşy köçeleriň birinde maşyn sesleri eşidilen ýaly boldy, ýene dym-dyrslyk. «Gaç, oglum...» diýip, Paşaguly aga ýene öňki heňine başlady.

Ugurly birdenkä depesinde gopan bir jarkyldyny eşitdi hem gözlerinden syçrap giden ody gördi. Depesinden ýogyn armatury inderen Rüstem öküziň öz elinden açarlary gaňryp alanynam Ugurly duýmady. Ýaňybir öz ýerini tapyp ugran juwan akyl ýene bu bedibagt kelläni terk etdi. Depesinden akan ganlar bada-bat gözleriniň öňüne perde boldy. Emma, akylyň ýerine ýene däli güýç gelip ýetişdi. Ugurly uzak ýatman, bada-bat aýňaldy. Indi bu güýjüň öňünde Rüstem öküz-ä däl, döwler duraýsyn! Ugurly gözlerini gapan gara gany süpürişdirip, daş-töweregine seretdi. Görse, Bally Kaşan küje, Rüstem öküz küje, Paşagulydyr Batyr küje... Diňe hol aňyrda, agyr derwezäniň öňünde Gitleriň bunkeriniň gapysyny açjak bolup, ýogyn syrtyny

eýläk-beýläk gyşardyp duran Gimmleri gördi. Gimmleriň näme üçin hasanaklaýanyňam ol bada-bat aňdy: häzir Gitleriň gaşyna baryp, «Ugurly Alpy tutduk!» diýjekdir. Tutarsyň-a sen...

Ugurly töweregini sermelände, gapdalynda ýatan goşanyň sowuk niline eli galtaşdy. Gimmleriň bu goşany görmän gidişine Ugurlynyň gülküsi tutdy. Ýöne häzir gülmek bolanok... Gimmler gidip barýar!

Ugurly Gimmleriň ýap-ýasy ýeňsesiniň edil çukurjygyny nyşana alyp, mäsäni gysdy. «Gimmler» duran ýerinde, haýatdan bökjek ýaly, dik ýokaryk bir towusdy-da, ýere ýazyldy. Ugurly daşyndan:

– Buýruk ýerine ýetirildi, ýoldaş Jukup! – diýdi-de, gursagyna patladyp urup, ilkinji «ordeni» öz döşüne dakdy.

Biwagt gopan bu tark-turka obanyň itleri waňkyrysyp, eşekleri aňňyrysyp ugrady. Emma, adam garasy welin görnenok. Ýekeje dälisiniň tenha özüni söweşe ýollan oba, demini alman, dymyp otyr.

Soňrak, Bally Kaşaňyň jaýynyň ikinji gatyndaky penrijeleriň biri iç tarapyna jarkyldap açyldy-da, owadan gözenegiň aňyrsynda bir betnyşan kelle peýda boldy. Kelle ilki Ugurlynyň adyny tutup, soňam Ugurlynyň ejesini, enesini, ata-babasyňy, bolmadygu-dogulmadyk bajylaryny ýatlap, kömege çagyryp başlady. Ugurly onuň häli-şindi açylyp-ýumlup duran agzyny nyşana aldy-da, mäsäni gysdy. Emma, goşadan bu gezek ses çykmady. Ugurly Alp ahmyr bilen maňlaýyny goşanyň gundagyna urdy. Ýöne ýaňky kelle-de ýitirim boldy, içerä-de ümsümlük aralaşdy.

Akyl gideni bilenem, huş gidäýenok. Ugurlynyň ýadyna açarlar düşdi. Ol böküp turdy-da, bir aýagyny uzadyp – birinem içine ýygryp ýatan Rüstem öküzi arkan agdaryp, onuň jübülerini barlady. Açarlary tapman, töweregine seretse, açarlar derwezäniň gulp deşiginde dur. Bally Kaşaňyň jaýynyň aşaky gatyndaky penjirelerden çogup çykýan yşyk onuň gözlerine dymgyzyl ýalnyň dilleri bolup göründi. Bu-da Ugurlyny gyzykly bir pikire iterdi. Ol ýamaşgan Rüstem öküziň üstüne egildi-de, onuň jübüsinden otluçöpüni sogrup aldy. Howlynyň iç ýüzündäki, bir çeti haýata, bir çetem iki gat jaýa degip duran uzyn

bassyрма seredip, onuň aşagyndaky başly-barat örülip basylan tagta-tugtalardyr boş haltalary... göz öňüne getirdi, Ballynyň «Şu taýyny parýadyk etjekmi ýa ýok? O däli samsyk bir gün otlap goýberse, bilýäňmi?!» diýip, Rüstem öküziň üstüne gygyryşyny ýatlap, ýylgyrdy. Soň Ugurly özüniň zordan ilteşip duran ýeňleriniň bir taýyny goparyp alyp, oňa ot berdi-de, haýatdan aşyryp, bassyrmanyň aşagyna oklap goýberdi. Bassyrmaň astynda şytyrды, şatyrды gopup ugrady. O taýdan göterilen ot az salymdan iki gat jaýyň bir burçuny, soň penjirelerini ýalaşdyryp başlady. Jaýyň içinde ýene güpürdi, gyk-bak gopdy. Şol gykylygyň arasynda-da Ugurlynyň gulagyna itiň naýynjar çyňsamasy eşidilen ýaly boldy. Onuň beýnisiniň abat galan iň soňkuda öýjüginde «Laýka... Laýka galdy...» diýen pikir peýda boldy. Şu aýylganç howluda Ugurlyny adam hökmünde sylap gelen ýeke-täk jandaryň perişan şekili onuň göz öňüne geldi. Ol hasanaklap, derwezäniň gulp deşigine açary sokdy. Derwezäni açyp, içerik ätlän ýerinde-de, çat maňlaýyndan degen ok ony, birwagt tüpeň dependäkisi ýaly, diň-arkan serreldip goýberdi. Bu wakanyň soňam edil kinolardaky ýaly boldy: Bally Kaşaňyň howlusynyň daşy bada-bat polisiýanyň, ýangyn söndürijileriň, «Tiz kömegiň» maşynlaryndan doldy.

Gaşlaryna çenli çirkizilen, ajy tüsseden ýaňa gabaklary çöwrülip, gözleri hanasyndan çykara gelen Bally Kaşaňy iki sany daýaw ýigit goltuklap, alyp çykdylar. Goşarlary gandally Bally Kaşaň ent-ment bolup gelşine, birden «Aý, Züleýha-a-a!..» diýip aýdyma gygyrdy. Aýdymyň yzy aňňyрма ýazdy:

– A... a... a... a-a-a-a! Ha-ha-ha-ha-a-a!!!

Gözlerini giňden açyp ýatanam bolsa, Ugurly Alp bu zatlaryň hiç birinem görmedi.

...Nemrut patyşa Ybraýym aleýhissalamy oda atanda, garlawaç janawar çüňkjagazynda suw getirip, oduň üstüne guýýarmyş.

«Garlawajyň suwy bilen, ot öçmedi. Emma, kyýamat-ahyra çenli onuň ýagşy ady galdy».

Rabguzy, «Kysasyl-Enbiýa».

Soňy

KÖMEK KULYÝEW Powestler